

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Медичний інститут

Методичні вказівки

для підготовки до практичних занять з теми
«Основні міжнародні документи у сфері громадського здоров'я»

із дисципліни «Пропедевтика громадського здоров'я» (модуль 1)

для студентів 1 курсу

спеціальності 229 «Громадське здоров'я»

денної форми навчання

Суми

Сумський державний університет

2018

Методичні вказівки до практичних занять з теми 2 : «Основні міжнародні документи у сфері громадського здоров'я» для самостійної підготовки до практичних занять із дисципліни «Пропедевтика громадського здоров'я»

/ укладачі: зав. каф., д. м. н., проф. В. А. Сміянов., ст. викл. О.І Сміянова. – Суми: Сумський державний університет, 2018. -.

Кафедра громадського здоров'я

Тема 2. ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Діяльність у сфері громадського здоров'я у світі спирається на ряд загальноприйнятих документів, керівництв і принципів.

Алма-Атинська декларація ВООЗ з первинної медико-санітарної допомоги

Декларацію було прийнято на міжнародній конференції з первинної медико-санітарної допомоги 12 вересня 1978 р. в Алма-Аті. Декларація вказувала на необхідність здійснення негайних заходів з боку всіх урядів, усіх працівників у сфері охорони здоров'я та всієї світової громадськості з метою охорони та зміцнення здоров'я всіх народів світу. У ній було наголошено, що досягнення здоров'я неможливе без первинної медико-санітарної допомоги, яка має бути доступна всім.

Оттавська хартія зі зміцнення здоров'я

На першій міжнародній конференції з питань зміцнення здоров'я, що відбулася в Оттаві 21 листопада 1986 р., було представлено Хартію зі зміцнення здоров'я до 2000 р. та після. Ця конференція стала насамперед відповіддю на дедалі більші сподівання на новий рух з громадського здоров'я у світі. Дискусії були зосереджені на потребах промислово розвинених країн, але враховували подібні проблеми у всіх інших регіонах. Конференція була побудована на прогресі, досягнутому завдяки Алма-Атинській декларації ВООЗ з первинної медико-санітарної допомоги, цілям ВООЗ для документа «Здоров'я для всіх» та дискусії на Всесвітній асамблеї охорони здоров'я про міжсекторальні заходи щодо охорони здоров'я.

Основні тези, положення та принципи Оттавської хартії стали програмними для світової спільноти щодо діяльності у сфері поліпшення здоров'я населення. Формування здорового способу життя було визнано ефективною системою дій із власними ідеологією, теорією, методологією, методикою та практикою.

Хартія визначила п'ять основних напрямів:

- сприяння запровадженню політики здоров'я;
- створення сприятливих природних і соціальних середовищ; - розвиток активності громад і організацій;
- розвиток персональних навичок здорового способу життя;
- переорієнтація пріоритетів системи охорони здоров'я.

Рамкова конвенція ВООЗ боротьби проти тютюну

Рамкова конвенція ВООЗ боротьби проти тютюну (РКБТ) є першою міжнародною угодою, укладеною під егідою ВООЗ. Вона була прийнята на Всесвітній асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2003 р. та набула чинності 27 лютого 2005 р., ставши однією з найпоширеніших угод в історії ООН.

РКБТ ВООЗ була розроблена у відповідь на глобалізацію тютюнової епідемії і є обґрунтованою угодою, яка підтверджує право людей на найвищий рівень здоров'я. Конвенція є віхою для зміцнення здоров'я населення та забезпечує нові правові аспекти для міжнародної співпраці в галузі громадського здоров'я.

Міжнародні медико-санітарні правила

Міжнародні медико-санітарні правила (ММСП) (ухвалені 2005 р.) – це угода між 196 країнами, зокрема всіма державами – членами ВООЗ, спрямована на спільну працю заради глобальної охорони здоров'я. Завдяки ММСП країни погодилися наростити потенціал для виявлення, оцінювання та повідомлення про події у сфері громадського здоров'я. ВООЗ координує виконання у ММСП та разом із партнерами допомагає країнам нарощувати потенціал.

ММСП визначають конкретні заходи в портах, аеропортах і наземному транспорті для обмеження поширення ризиків для здоров'я на сусідні країни та запобігання необґрунтованим обмеженням подорожей і торгівлі, щоб збитки від торгівлі були мінімізовані.

Основною метою ММСП є «запобігання, захист, контроль і реагування на загрози здоров'ю, що мають міжнародне значення, способами та методами пропорційними ризиками для здоров'я та обмеженими ними, та які уникають зайвих втручань у міжнародну торгівлю». Оскільки ММСП не обмежуються конкретними захворюваннями, а застосовуються до нових і постійно мінливих ризиків для здоров'я, то ці правила повинні мати тривале значення у міжнародному контексті реагування на виникнення та поширення хвороб. ММСП також забезпечують правову основу для важливих медичних документів, що застосовуються до міжнародних подорожей, транспорту та санітарної охорони для користувачів міжнародних аеропортів, портів і наземних переїздів.

Політична декларація Ріо-де-Жанейро щодо соціальних детермінантів

Політична декларація Ріо-де-Жанейро щодо соціальних детермінантів здоров'я була прийнята під час Всесвітньої конференції з питань соціальних детермінантів здоров'я 21 жовтня 2011 р. Декларація висловлює глобальну політичну прихильність до впровадження підходу щодо соціальних детермінантів здоров'я з метою зменшення нерівності у сфері охорони здоров'я та досягнення інших глобальних пріоритетів. Декларація мала

сприяти нарощенню імпульсу в країнах для розробки спеціальних національних планів дій і стратегій.

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами

Нарада ООН на високому рівні з питань запобігання та контролю за неінфекційними захворюваннями в рамках засідання Генеральної Асамблеї ООН (19–20 вересня 2011 р.) надала можливість переглянути поточний глобальний порядок денний у сфері охорони здоров'я та запропонувала чудову платформу для мобілізації політичної волі для спільних дій.

Глави держав, урядовці та представники неурядових організацій зустрілися в Нью-Йорку для обговорення критично важливої нової глобальної програми. Основна мета зустрічі полягала в тому, щоб мобілізувати зобов'язання для протистояння світовій загрозі, спричиненій чотирма «глобально важливими» неінфекційними захворюваннями (серцево-судинними, раком, діабетом і хронічними респіраторними) та пов'язаними з ними факторами ризику: вживання тютюну, нездорове харчування, недостатня фізична активність і шкідливе вживання алкоголю. У продовження резолюції протягом наступних двох років ВООЗ здійснила ряд зусиль щодо встановлення глобальних цілей і плану дій щодо моніторингу неінфекційних захворювань у всьому світі.

Європейська політика в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020»

В основі рамкової політики в галузі охорони здоров'я в Європі – «Здоров'я-2020», прийнятої Європейським регіональним комітетом ВООЗ 2012 р., лежить зміцнення здоров'я та добробуту. Політика «Здоров'я-2020» орієнтована на цінності та докази, що дозволяє використовувати стратегічний підхід до досягнення цієї мети.

Політика «Здоров'я-2020» представляє безліч доказів, наприклад, про соціальні детермінанти здоров'я. Вона наголошує на потребі залучення політиків, професіоналів і представників громадянського суспільства для зміцнення здоров'я та зменшення нерівностей у сфері охорони здоров'я в рамках застосування підходу залучення всього суспільства та загальноурядового підходу.

Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я

У вересні 2012 р. на Мальті відбулася 62 сесія Європейського регіонального бюро ВООЗ, де було прийнято Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я та відповідна резолюція. Ці документи є основними компонентами нової Європейської політики в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020».

У них визначено основні оперативні функції громадського здоров'я, які наведено в підрозділі 2. Мета цього плану дій – забезпечити посилення послуг громадського здоров'я для вирішення сьогоденних і майбутніх завдань у сфері громадського здоров'я в європейському регіоні.

Гельсінська заява щодо здоров'я у всіх політиках

Восьма глобальна конференція з питань зміцнення здоров'я проходила в Гельсінкі, Фінляндія, 10–14 червня 2013 р.

Зустріч спиралася на багату спадщину ідей, дій і доказів, спочатку натхнених Алма-Атинською декларацією ВООЗ з первинної медико-санітарної допомоги (1978 р.) та Оттавською хартією зі зміцнення здоров'я (1986 р.), які визначили міжгалузеві дії та державну політику, спрямовану на підтримку здоров'я, центральними елементами зміцнення здоров'я, досягнення справедливості у сфері охорони здоров'я та реалізації здоров'я як права людини. Наступні глобальні конференції ВООЗ посилили ключові принципи дій щодо зміцнення здоров'я. У 2011 р. ці принципи були підкріплені Політичною декларацією Ріо-де-Жанейро щодо соціальних детермінант здоров'я, Політичною декларацією Генеральної Асамблеї ООН з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами, а у 2012 р. – підсумковим документом «Ріо + 20» («Майбутнє, яке ми хочемо»). Вони також відображені в багатьох інших рамкових документах, стратегіях і резолюціях ВООЗ і сприяли формулюванню цілей розвитку на період після 2015 р. За результатами конференції було прийнято Гельсінську заяву щодо здоров'я у всіх політиках.

План дій щодо профілактики та контролю за неінфекційними захворюваннями в Європейському регіоні ВООЗ на 2016–2025 рр.

План дій щодо профілактики та контролю за неінфекційними захворюваннями в Європейському регіоні ВООЗ на 2016–2025 рр. є продовженням та оновленням Плану дій щодо реалізації європейської стратегії на 2012–2016 рр.

План дій зосереджується на пріоритетних напрямках дій і втручань на наступні 10 років з метою досягнення регіональних і глобальних цілей щодо скорочення передчасної смертності, зменшення тягаря захворювань, поліпшення якості життя та вирівнювання показників очікуваної тривалості здорового життя в усьому світі. План дій був розроблений за допомогою консультативного процесу, керованого технічними експертами. У ньому відображені основи політики «Здоров'я-2020», результати нарад ООН на високому рівні з питань неінфекційних захворювань (2011, 2014 р.) і значення прийнятих Цілей сталого розвитку.

Цілі сталого розвитку

Цілі сталого розвитку (ЦСР, відомі також як Глобальні цілі) – ключові напрями розвитку країн, ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку 2015 р.

Вони замінили Цілі розвитку тисячоліття, термін яких закінчився наприкінці 2015 р. ЦСР

ухвалені на період до 2030 р. і нараховують 17 глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань. Цілі взаємопов'язані – ключем до успіху в одній із них є вирішення питань, загалом пов'язаних із іншими. Офіційний документ (резолуція) Генеральної Асамблеї ООН називається «Перетворення нашого світу: порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 р.»; прийнятий 25 вересня 2015 р. Оголошує новий план дій, орієнтований на виведення світу на траєкторію сталого та життєстійкого розвитку.

Третя ціль сталого розвитку «Міцне здоров'я та благополуччя» спрямована на забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччя для всіх у будь-якому віці. Вона також є наскрізною, тому прогрес у її здійсненні сприяє досягненню інших цілей, а виконання інших цілей, у свою чергу, сприяє досягненню третьої цілі.

Третя ціль має 17 підцілей і тісно пов'язана із іншими цілями:

- п'ятою – «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат»;
- шостою – «Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх»;
- восьмою – «Сприяння поступальному, всеосяжному та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх»;
- десятою – «Скорочення нерівності всередині країн і між ними»;
- одинадцятю – «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів»;
- тринадцятю – «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками»;
- сімнадцятю – «Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку».

Європейська політика в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020» та Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я заклали фундамент для того, щоб здоров'я населення стало національним і глобальним пріоритетом для країн – членів Європейського регіону ВООЗ.

Оперативні функції громадського здоров'я, схвалені на 62-й сесії Європейського регіонального комітету (Мальта, 2012 р.), відображають весь цей історичний рух громадського здоров'я:

- основні послуги громадського здоров'я: профілактика хвороб, зміцнення та захист здоров'я;
- функції системи охорони здоров'я, які забезпечують надання послуг належним чином;
- справедливість у ставленні до здоров'я, залучення населення та модель міжсекторального управління.

Ці елементи можна назвати складними багатоплановими механізмами, які разом забезпечують надання якісних послуг у сфері громадського здоров'я як усередині, так і поза системою охорони здоров'я.

Контрольні питання

1. Назвіть основні питання, яким була присвячена Алма-Атинська конференція з первинної медико-санітарної допомоги. Який програмний документ був прийнятий на ній?
2. Які основні напрями визначила Оттавська Хартія?
3. Що було визначено для міжнародної спільноти Рамковою конвенцією ВООЗ боротьби проти тютюну?
4. Назвіть основний зміст Міжнародних медико-санітарних правил.
5. В рамках якого міжнародного форуму з питань громадського здоров'я було дано визначення соціальних детермінант?
6. Якою була основна мета Резолюції Генеральної Асамблеї ООН з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами?
7. Назвіть основні орієнтири Європейської політики в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020».
8. В чому полягає Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я?
9. В чому полягають основні принципи Гельсінської заяви щодо здоров'я у всіх політиках?
10. На чому зосереджується План дій щодо профілактики та контролю за неінфекційними захворюваннями в Європейському регіоні ВООЗ на 2016–2025 рр.?
11. Назвіть основні постулати Цілей сталого розвитку (Цілей тисячоліття).

Література

1. Здоровье – 2020. Основы европейской политики и стратегия для XXI века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.euro.who.int/PubRequest?language=Russian>. – Название с экрана.
2. Устав (Конституция) Всемирной организации здравоохранения [Электронный ресурс] // В кн.: Основные документы, Дополнение, октябрь 2006 г. Женева, Всемирная организация здравоохранения, 2006. – Режим доступа : http://www.who.int/entity/governance/eb/who_constitution_ru.pdf. – Название с экрана.
3. Acheson D. Public health in England: the report of the Committee of Inquiry into the Future Development of the Public Health Function / D. Acheson. – London, H. M. Stationery Office, 1988.
4. European action plan for strengthening public health capacities and services [Electronic resource]. – Copenhagen : WHO Regional Office for Europe. 2012. – Access mode : http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/171770/RC62wd12rev1-Eng.pdf. – Title from screen.